

Az adelsbergi barlang.

A kinek utja van Adelsbergen keresztül, bünt követ el maga iránt, ha egy délelőttöt vagy egy délutánt ott el nem tölt; oly jelenséget szalaszt el, minőt a természet nem minden lépten-nyomon hoz elő, t. i. az adelsbergi barlangot.

Magában a városban nem sok nézni való van; olyan az, mint nálunk a kisebb városok; e mellett hegyes, völgyes, girbe, görbe. Azonban ha a pályaudvarhoz megyünk, mely a város felett mintegy tíz percznyire van, meglehetősen vidék tárul fel előttünk. Nyugaton a várost és közvetlen környezetét bezáró hegyek kissé megszakadnak és látni engedik a Poikot kék vizével, omladozó partjaival. Észak-nyugatra a város felett merészen emelkedik az ugynevezett Várhegy, 2130 láb a tenger felett, tetején egy rommal, melynek falai most is kihívóan merednek az égre. Ha felnéz az ember a magasba, a hol e vár állott, önkénytelenül ötlük eszébe, hogy a ki ezt építette, annak nem volt becsületes szándéka. Ki tudja, mennyi nyomor és kín áradott onnét a környék védtelen lakóira? Ki tudja, mennyi gazság, aljasság; ki tudja, mennyi átok terhét hordja magán e kopasz sziklán elhagyott sásfészekhez leginkább hasonló rom? Vajon nem az ég haragja érte-e utól, midőn 1689-ben a menykő belélt a s az egész megsemmisítette?

Történetét felviszi a rómaiak koráig. A középkorban, a hűbér-rendszer korában nevezetes szerepet játszott. Birtokosai között ott áll a Cilli Hermann neve, a ki 1372-ben hűbérül kapta Albrecht és Leopold osztrák hercegtől; valószínűleg a Hunyadiak korában nálunk szerepelt Cilleiek egyik előde, vagy tán épen törzsapja. Ma már nem nagy jelentőségű (Krainban mezőváros 1900 lakossal, 1757 lábnyira a tenger felett); nevezetessége csak a közelében fekvő és nevet viselő barlang.

Az adelsbergi barlang a Juli-alpoknak Birnbaumwald és Schneeberg között levő, gyakori barlangok és földüregek által meglyukgatott részén fekszik, de mindegyiknél nagyobb; csepegőköveinek formái miatt mindegyiknél szebb s kényelmesebb utai miatt mindeniknél látogatottabb. A legmeszebb fekvő országokból, sőt más földrészekről is az utazók csupán e barlangért elzarándokolnak ide. Valóban imposans egy üreg! Két-három óra kell, míg az ember végig járja és futólag bár, megnézi. Hossza 1630 öl, szélessége 860; a föld alatt tovább menő, de a barlangban ismét látható Poik 420 öl mély. Némely helyen a mesterségesen vágott utak szinte érik az ember fejét, más helyt a természetes ivezetet keresni kell tíz-tizenöt öl magasságban. A mint a helybeliek tudni akarják, szépségre nézve a világnak minden barlangján felül áll; nagyságban csak kettőnek utána: az aggtelekiné, melynek hossza 3062 öl; és az észak-amerikai Mammuth-barlangnak Kentukyban, a mely csak néhány év óta ismeretes.

Ezt az adelsbergit legalább részben már rég ismerik. Utazók, amint a nevüket és a látogatás idejét az oldalakra feljegyezték, már a 13-ik században fordultak meg itt. Nevezetesebb része azonban csak 1818-ban lőn felfedezve, az azután következő években pontosabban megvizsgálva, felmérve és járhatóvá téve.

De nem mindenki számára, mert e világsodát cerimonia nélkül nem lehet meglátni.

Nem úgy van a külföldön, mint nálunk! Ha valahol valami nézni való van, nem elég csak egy jártas vezetőt fogadni, hanem először a felügyelőtől engedelmet kell kérni, jó pénzért; azután egy hivatalos vezetőt, a ki csupán azért, mert hivatalos, jobb, mint a kit az ember maga fogadna, ugyancsak jó pénzért ajánl maga a felügyelő, a kinek — közbe legyen mondva —

A vizesés az adelsbergi barlangban.

nem nagy kedve van magyarázni, ha az illető ruhája meg külseje nem ígér jó borrávalót. Így van az Adelsbergben is, a hol a barlang felügyelése végett egy e célra felállított hivataloskodik.

Szerencsém volt azonban egy utazó angol családdal, mely állott két nőből és egy 50—55 éves férőből — ez utolsó, daczára az ő angol-

A „függöny“ az adelsbergi barlangban.

ságának, németül is beszélt — meg egy fiatal — ugyancsak — angollal, hogy nem kellett egyedül fizetnem az egész bementi díjat. Hja! Pénzünk ára volt s könnyen összeegyeztünk, hogy kevesebbe kerüljön; s mégis billet és ve-

zető — mindenkinek egy — a kjk. közül azonban csak egy magyarázatot, két forint és 50 krba került! Két forint és 50 kron vásároltunk meg két órát az alvilág nedves, hideg, de azért nem kevésbé csodás tündéri országából!

A városból kiérve, egy mindkét szélén hársfákkal beültetett sétányon mentünk végig; balról nem sokára előtűnt a Poik. A Poik akkora, mint a mi Szamosunk. A ki Kolozsváron felül, a Cálvárián túl fekvő dombról nézne le a Szamosra, annak lehet képezegete a látvány szépségéről. Csakhogy ez — a Poik — annál szebb. Tíz öl mélységben siet odébb-odébb, míg a hegy elnyeli. Mintha egy óriási kígyó nyelné el az elszédült, akaratán kívül szájába siető galambot!

Ott, a hol a folyó balra eltűnt, van egy nyílás, alig két ember magassága; benne egy pár pad, melyen a látogatók várni szoktak, míg a vezetők benn a gyertyákat meggyújtják. Öt-hat ölnyi távolságra vasrács akadályozza a hivatlanul bemenni kívánót. Alig van valami egyszerűbb, mint, — ha lehetne úgy neveznem — e váró terem. Bizony, ha valaki történetesen vetődne ide, nehezen gyanítaná, hogy ez egyszerű bejáró a föld alatti csudák remekjeihez vezet! Negyed órai várakozás után eljött a vezető, felnyitotta az ajtót s elkezdettük vándorlásunkat.

Mielőtt azonban a tulajdonképi tárgyhöz kezdenék, ki kell jelentenem, hogy tudományos tárgyaláshoz sem akaratom, sem tehetségem; csakis a ki e nevezetességről még nem hallott avval akarom nevezetesebb részeit megismertetni, úgy a mint egyszerű látás után megírtam oly modorban, a mint egy utazó jegyző könyvébe a látott dolgokat be szokta jegyezni.

Néhány lépésre az ajtótól 9 lépésön kell felmenni; mindinkább jobbra kanyarodva, az alagut — mert így lehet nevezni — szélesbedik, magasbul. A külvilággal minden összeköttetés léptenként kevesbul, a vasrácsan átható világosság lassanként elmarad; csak balfelől egy hegyhasadék — ugyancsak vasrácson keresztül — engedi sejteni, hogy nem vagyunk oly távol a földmélyében, mint gondoltuk. Semmi nesz, csak lépteink s itt-ott a víz egyhangu csepegése, vagy az ellenállhatatlan erővel szembe toló hideg lég által okozott köhészelésünk.

— Lassan ott elől a lámpásokkal!

— Mi ez? Mi susog?... Tán enyhe szellő lengeti a fák levelét?... — Csitt! Honnan ez értethetlen tempomoraj?... Tán a távolban tomboló zivatar elhaló döbörgése?... Hallga! Mi zug előnkbe a föld gyomrából?

... Talán ott alant az orkán börtöne??

— Nem. Hanem a folyó, mely a barlang nyílásán alól a földbe vészett, itt előbuvik s nem sokára látható lesz.

Csakugyan, alig megyünk még néhány lépést, lehet mondani minden előkészítés nélkül egy irtóztató terem áll előttünk. Lent 9—10 ölnymélységben a sziklák közül előtört Poik habzik és hánykolódik; a termen S alakjában keresztül rohan, azután ismét a sziklák közé buvik s csak egy posta-állomásra lát napvilágot Unz név alatt. Bár gyertya és lámpa számtalan, de a távolság miatt csak alig vehető ki a rész góth alaku ivezet. E magas ivezet adhatott alkalmat arra, hogy e tágas üreget „Domnak“ nevezzék. Ha 13 lépésön lementünk, egy természetes hid visz a Poikon át, de úgy, hogy a folyót csak jobbról látni; nem-sokára egy második hidat találunk (a honnét

ezet adhatott alkalmat arra, hogy e tágas üreget „Domnak“ nevezzék. Ha 13 lépésön lementünk, egy természetes hid visz a Poikon át, de úgy, hogy a folyót csak jobbról látni; nem-sokára egy második hidat találunk (a honnét

„Esőben.” Bruck Lajos festménye.

le lehet menni a Poikig), ezen át érünk az ugynevezett erkélyre. Itt állítják meg rendszeresen az utazókat és mutogatják a Dom szépségeit.

E hely az összes magasságnak $\frac{2}{3}$ -nyi részén van, 10 ölre a víztől, 5-re az ívezettől. Együtt mélység és magasság. Az oldalak csaknem mindenütt függőlegesek, minden figyelemre méltó képződmény nélkül. Egyes részleteit tekintve, mondhatni, nem tenne semmi benyomást. Nincs itt, mint a művészet teremtményein, minden apróság kiczifrázva, felpiperézve, hogy a művész figyelmét és pontosságát bámultassa; itt minden egyes rész egyszerű, — egyszerű csak az összes együtt véve. A folyón — velünk csaknem szemben — meglehetősen hosszú hid viszen át, $1-1\frac{1}{2}$ ölnyre a víz színétől. Innen felülről tekintve — a rajta égő tömegtelen gyertya világánál — úgy néz ki, mintha az alvilág haragos vizén egykedvűen hullámlana le és fel egy tündéresónak; de rajta állva (említém, hogy mielőtt az erkélyre érünk, a második hidtől kell lemenni), azt hiszi az ember, hogy ez irtóztatón lárnázó hatalmasság hidasától együtt el akarja nyelni és önkénytelen siet odébb. Pedig a Dom, vagy „Neptun barlangja”, mert így is nevezik, parancsoló nagyságában leginkább onnét észlelhető. Míg az erkélyről az egyes darabok kapják meg figyelmünket; míg minden akarat mellett is erről inkább a vizet, vagy ívezetet szemléljük: ott az egyes darabok, viz, oldalak, ívezet egy egészszé olvadnak össze. Míg amott a benyomás mindig csak részletes, ott egy teljes egész. Itt a borzasztó érzése kelhet fel a mélység és meredekség láttára, ott a nagyszerű!

Az erkélyen odébb haladva, nemsokára elérjük a Ferencz-emléket, mely fekete márványon a következő feliratot hordja magán:

I. Ferencz
Auszria császára
az igazságos, a jószágos, a bölcs
itt állott máj. 16-án 1816. és
megnézte ezen földalatti színhelyét
a munkáló természetnek.

Ugyancsak ezen irányban találjuk az 1856-ban készített gallériát, mely a falba van vágva, mintegy 28 öl hosszan és 1 öl szélesen. 1856. előtt, ha valaki a Dom ből tovább akart haladni, le kellett mennie a Poik hidjára s azután ismét a hidról meredek és hosszú lépcsőn (82 lépcsőn) újra fel. De tartós esőzések a víz annyira is felnőtt, hogy a hidon ment keresztül; hogy tehát a látogatók e történetességnek kitéve ne legyenek, készítettek ez átjárót az erkélyről a Ferdinánd barlangba.

A mint a galléria végére értünk (körülbelül félíg megkerülve a Domot), egy nyílást látunk balra, mely meglehetősen tágas üreg kezdete és bejárója a Ferdinánd barlangnak. Rögtön szemünkbe ötlök egy második emlék a felirattal:

E bányáuregbe
Mint varázst megtekinteni,
Hol a csepegő vízből
Hatalmas oszlopok lesznek
Messze földről eljött
Sok nagy férfi már,
Mindenekfelett FERDINÁND
A magas császárfi.
Aug. 17. 1819.

A Ferdinánd barlang képződményei sokasága és szépsége, másfelől egyes természeti tárgyakhoz való hasonlósága által érdemli meg a figyelmet. Legtöbb helyen képződmények tiszta fehérek, azonban jönnek elé szürkék, rozsdaszínűek, sőt egész veresek is. Ilyen egyes képződmények, az emléktől tovább menve: a cathedra, valamennyire hasonló egy cathedrához, szürke kőképződmény; a mészárszék, egy terem, a hol az ívezetről oly forma képződmények függenek le, mint a szalonna. Jobbra, egy mellék üregben, pompásan fénylő stalaktitok között egy antik fő, aztán az angol kert, majd az eső és egy terem, a mely gyönyörűen csillámló számos képződményeiről a gyémánt barlang nevet viseli; a delphintől vagy helyesebben oroszlánytól nem messze a szalámitár, egy terem újra, melyben a legszebb fehér képződményeken piros későbbi alakulás észlelhető; visszatértünkben a mészárszékig találjuk még a tront; a felső része érdemli meg a megnezést.

Innen a fő ut — az eredeti irányt tartva — balra hajlik s azután nagyobb eltérés nélkül ez irányt követi a Ferencz József és Erzsébet barlangig. Utunkban találjuk az isten anyja szobrát, mely a megette levő falra, a Jézust ölében tartó Mária képéhez hasonló árnyékot vet. Apródonként szélesbül és magasodik az üreg egész 30 lábig, az ívezet ismét a goth templomokra emlékeztet. Itt van mindjárt a vizesés, aztán az 5 láb magas, 10 hüvelyk átmérőjű, szabadon álló páleza vasban, odébb a különböző színjátéku csepegő kőképződmények, kőtornyok, még az egymáson álló tömör tömegek nézetik magukat. Nem messze mutogatják az északi fényt, úgy, hogy egy lámpásvivő előre menve, egy szabadon álló és nagyon fehér képződményt, — 30 láb magasságban — hátulról megvilágít s minthogy vékonysága következtében áttetsző, valami kétes világ látszik a képződmény mögöl. Ugyanitt találjuk a Péter székét. Odébb egy kissé emelkedve egy nagy terem érünk, — magassága 40 láb, — a melytől nem messze 20 lépcsőn le, a börtön mellett (ez 3 egymáshoz közel álló stalagnit oszlop, melynek közepébe egy vezető ismét elbukik) elhaladva, a táncztermet találjuk. E terem hossza 25 öl, szélessége 16 öl, magassága 7 öl. Ívezete minden képződmény nélkül szikla; földje egyenes, vízirányos, meglehetősen száraz; levegője tiszta, közleében jó iható víz. Pünkösdi hétfőjén — ekkor van a barlang-ünnep — sokan szoktak itt megjelenni, a mint mondták, 3-400-an, mulatni, amikor tánczoltak is. A tánczterem mellett, vele párhuzamosan, húzódik egy kisebb terem, amely fenék képződményeiért megérdemli, hogy a nagy teremből 15 hüvelyk magasságu, nem épen kényelmes átjárón, 10 lábnyira csuszszék az ember (egyéb iránt a fogház tájékán van más bejárója is.)

A tánczteremből odébb indulva, 3 lépcsőn fel, jobbra egy stalagnit oszlop, alsó részétől elválva, szomszédjára dől; fehér szürke, rozsdaszín képződmények között ismét egy teremre bukkanunk, a honnét gyönyörű sziklarepedések között, melyek azonban stalagnittal vannak bevonva, érjük a kis, azután a nagy harangot; ez egy lefüggő terjedelmes, elég vékony képződmény, melyet egy előment vezető, egy kődarabbal ütögetve, tompán zúgó haranghangját képzeljük hallani. Bár eddig is jöttünk itt-ott egy-egy töltésen keresztül, de ezentúl gyakoribbak, nagyobb, részint mely szikla üregek mellett vezetnek, de minden ilyen helyen karfával vannak ellátva. Két nevezetes képződmény: a luster, felülről lefüggve, (ezt jól nevezték el, mert csakugyan hasonló); meg a szökő kut, vakító fehér anyagból egy vékony veres oszlop növe ki, vonja magára ezután figyelmünket. A holdvilág, szénkemence nem érdemelnek idő-vesztegetést, hanem álljunk meg a képnél. A kép egy 36 lábnyi csepegőkötömeg, nagyjában oszlophoz hasonló ugyan, de a felülről lefelé képződött része nincs egészen az alsóra növe, úgy, hogy úgy néz ki, mintha közepén el volna választva. A felső részen van egy 6 láb magas egykötény, 3 hüvelykre bemélyedve, tiszta fehér alappal, ezt a képződményt nevezik képnék, melyet különösen bámulnak az utazók. Tovább az orgona (jobb felől), majd a mumia k előtt elhaladva: a sir. A sir egy csepegőkötömassza, számtalan cseppel és oszloppal, a mely folyton csepegő vizével egykor saját termét — a melyben t. i. magavan, — tömör kővé fogja változtatni! Ugyancsak a sir üregében, sok fehér, sima vagy rezés oszlopon kívül, amattól balra áll egyedül egy stalagnit, a obelisk, mintha emlék-oszlopul volna állítva a sirhoz.

Itt a barlang két részre oszlik; jobbra tovább megy a Ferdinánd barlang, mi azonban balra — jobban mondva az eredeti irányt megtartva — haladunk. Ez a rész Ferencz József és Erzsébet barlangnak van nevezve. Szikla- és stalaktit omladványok, fehér és veres, kisebb-nagyobb szabadon álló vagy a falról előtűlő csepegőkővek között az ut mind szűkebb lesz és 36 ölnyre a sirtól számítva, csaknem egészen elzáródik; azokban annyira ki van nyitva, hogy át lehet menni a közel levő terembe, a hol látni, hogy lassan-lassan

miként vonja be veres kéreg a kristálytisza hófehér csepegéseket. Mind magasabbra hágva, találunk egy 18 láb magas oszlopot, melynek színe egészen hus-veres; ugyancsak itt vannak az oszloptól visszafelé balra, a gyönyörű csipkék, színe a legszebb fehértől a rozsapirosig változik. Nemsokára újra egy tágasabb teremre bukkanunk, melyet teméntelen kő csoportjairól és alakzatairól kis kalvária hegynek neveznek. Innét egy erőszakkal vágott uton (hossza $6\frac{1}{2}$ öl, szélessége 5 láb, magassága 5 láb 6 hüvelyk) s attól nem messze egy lépcsőn le, érjük az uttól jobbra a gyönyörű 3 hüvelyk átmérőjű 9 láb magas fehér oszlopot s mindjárt a függőnyöket. Ezek a falból $1-1\frac{1}{2}$ lábnyira kiálló, 4-6 láb hosszú, gyönyörű vékony, hófehér képződmények szinte hihetetlen vékonysággal. Az ut ismét szűkebb lesz, azonban 5 lábna nem ereszkedik lejjebb s felvezetve 5 lépcsőn, a méz-kavicsból képződött esőhöz, majd egy fülkéhez, melyben egy képződmény hét alvó leányhoz hasonló, melyeknek feje fehér, ruhája barnapiros, visz. Megint egy terem érünk kevés idő múlva, a hol a képződmények úgy szőve egymás hátán vannak s mintha az egész kristály volna, úgy veszik ki magukat; ez a terem hova tovább szélesedik, több melléküregeket fogván fel, melyekben azonban — állítólagosan — nem sok nézni való van. Balra fordulva egy 9 láb hosszú kő-csap alatt kell elmennünk, e csap a Domokles kardja.

Nem messze elérjük a Belvédert. Meglehetősen nagy csonka-kúp: az ut hozzá 3 fordulattal folyton emelkedik, míg magán a csonka kúpon 5 lépcső visz fel. Felső része planirozva van, körfogata 6 öl; e planirozott tér közepén van egy emlék, mely aláírás útján jött létre; egyszerű piramid fekete márványból, felirata itt következik:

„Haza térve egy győzedelmi menetből, melynek utait hon-atyai nyájasság és szelidség jegyezték kitörülhetlenül fel, itt időztek, most a megnyitás után ő felségeik nevét viselő barlangban. Mart. 11. 1857. Ferencz József I. és Erzsébet.“
Hátso oldalán ez áll: „E kő hirdesse a jövőnek a jelen ujjongó örömet.“

E tágas ür — nem lehet teremnek nevezni — egészen elüt a többitől. Mindenütt kopasz sziklák a nélkül, hogy figyelemreméltó képződmény lenne; az élvezetet leszámítva, hogy a fáradt utazó másodszor piheni ki magát (először a tánczteremben) alig nyújt egyebet, mint — ha lehet arról szó — kilátást az innét felé haladó girbe-görbe utra. Ez az ut, a melyen tovább fogunk haladni, az eddig nagyjában tartott iránytól hegyes szög alatt jobbra tér.

Ez iránynyal szemben balra omladványok, keresztül kasul álló sziklák, repedések, mely hegynyilasok, nedvesség és sötétség ütötték fel tanyájukat, pedig ez a rész nagyon nevezetes jelenségeket rejt magában. Például a csepegő kut egy csonka kup, vörhenyes fénylő stalaktitból képződve. Alja jobbról vízben áll, tetején egy láb széles medence, melybe 60 láb magashól folyton esik egy vékony vizsugár. A ki-preszkelt cseppek azután a kup oldalán lefolyanak, mely ez által folyton nevededik. Schaffnerath, a ki 13 év alatt kétszer vette fontos vizsgálat alá e csepegő kutat, állítja, hogy ez idő alatt a kup nem nevededett észrevehetőleg, csupán a színe változott fehérről veresre; a víz-szál pedig sem nem kisebbedett, sem helyét nem változtatta. Töméntelen nehéz utakon balfelé (mert itt az üreg két felé válik) találjuk a medencét. E képződmény hasonlít egy tölesérhez. Átmérője fenn 12 öl, mélysége 5 öl, oldalai mind fénylő jégtükrök. A víz benne tartós esőzskor annyira is megnő, hogy kiömlik s egész a csepegő kutig mindent elönt, pedig onnét egy kissé messze van. Visszatérve addig, a hol kétfelé szakadt ez a szinte járhatatlan ut, a ki ott van és fogalmat akar szerezni a borzasztóról, menjen a másik ágon be; nem messze, azonban az ut nehézsége miatt sok idő alatt, elér egy helyet, a hol nem lesz kedve sokat időznie. E komor, pusztá vizzel telt szikla ür, melynek semmi nemü összeköttetését másfelé nem észlelték ez ideig, megérdemli az alvilág nevet.

A Belvedertől a fennebb említett úton mindig emelkedve érjük a remetét, azután a Loibl-hegyet. Onnan 8 kanyarulón leereszkedve egy 8 láb magas töltésről, melyen mennünk kell, vissza nézve, látjuk a Loibl-hegy oldalát teljes nagyságában vizes és alakjában; a barlang magasságát 40 ölre számítják e helyen; jobbra a töltéstől egy üreg, ebbe foly a víz a Loibl-ról. A töltéstől megint felfelé menve, több kanyarulatokon 10 lépesen át egy kis tere érünk, a hol jobbra számtalan egymásra toronyosuló oszlopok és képződvények között a legmagasabbat Szent-Istvánnak nevezik, mivel az eredeti Szt.-István szoborhoz, a mellette levő két szoborral együtt hasonló. Itt végződik a Ferencz-József-Erzsébet barlang. 20 ölnyre érjük, kissé jobbra térve a Calvária-hegy alját.

A Calváriára vivő út hegyes szög alatt balra tér. A kapun belől két stalagnit ez út mellett mindjárt emelkedni kezd s 3 hágón fel 192 láb magasra visz. A három hágó közül legmeredekebb az alsó. Nem sok érdekességet találunk itt, mindössze is a halál-fő és a Szt.-Miklós — tiszta fehér stalagnit — mellett haladunk el, míg a második hágót érjük. Itt van épen az út mellett egy gyönyörű oszlop, magassága 5 öl, egy férfit ábrázol, ki nejét a hegyre viszi. Minden lépéssel érdekesebb lesz a látvány, inkább-inkább bontakoznak az egyedül álló, vagy különféle csoportulatokban képződött sárgásfehér vagy vörhenyes színű, kisebb-nagyobb stalagnit oszlopok. Felérve a harmadik hágó aljára, megállítják az utasokat, a honnét visszafelé fordulva, a benyomást, mit érünk, nehezen lehet elfelejteni. Már előbb gondolta az ember, hogy itt valamit fog látni, de távolról sem képzelte a valóságot. Mintha egy erdő, a melyben a fák a legutolsóig minden ágaktól meg lennének fosztva; vagy sokkal inkább, mintha egy számtalan toronnyal ékeskedő város feküdnék lábaink alatt kihalva! Ezt a részt milanoi Domnak nevezik s helyesen, mert ha az ember a milanoi Dom tetején van, szikrával sem érzi magát jobban megatva, mint itt; ellenkezőleg míg itt — ha akarom, ha nem — bámulnom kell a természetet, ott sajnálom az embereket, hogy oly irtóztató pénzt pazarolnak olyan valamire, a minek úgy szólva semmi haszna nincsen, mert legalább, — a mint én gondolom — a nélkül az ezer szent szobor nélkül is, a minek a torony tetején kellend állania, lehet egész kedélyesen benn a templomban imádkozni! E természet alkotta toronyok között azt, mely az ivezetet elérni leginkább igyekszik, trieszti világító toronynak nevezik. A harmadik hágón felfelé a stalagnitok mind kisebbek, de egyszersmind sürebbek lesznek, mintha a természet itt is tartaná azon szabályt, hogy minél magasabb egy hegy, a mit rajta termel, azt annál kisebbben hagyja. Fenn a tető szabályozva van, egy pár pad is áll itt, hogy a fáradt magát kipihenhesse. Kétségteljesen a barlangnak legszebb része ez, a milanoi Domtól kezdve; balfelől egy sereg apró oszlop egy irtóztató sziklát emel; e szikla a Noa bárkájá, a háttérben beláthatatlan és megközelíthetetlen mélység tátong. Előttünk a tulajdonképeni Calvária, melyet azért neveztek így, mivel a számtalan stalagnitban a népnek a Calváriára vonulását képzeltek szemlélni. Ha egy temetőben, mely, mint nálunk szokás, hegy oldalán fekszik, este, gyertyák világánál a sírkövek között egy-egy embert látnánk járkálni — talán — hasonlítana valamennyire e Calváriához. Utolsó pont, a mely világítva van, a fő oltár, egy háromszögű barna stalagtit képződvény, előtte több apró fehér oszlopecska, melyek az oltár barna színe s a háttérben uralgó sötét miatt festőileg vesznek ki magukat.

Leereszkedve a Calváriáról s az utat, melyen jöttünk, jobbra hagyva, érjük az oszlop-sétányt, azután 32 öl hosszú nehéz átjárót, a hol több ledőlt oszlopokon új stalagtit oszlopokat látunk képződve. A jó utat megint elérve, képződvények s egymásra halmozott romok között a föld a broszig, azután két óriási oszlophoz jutunk, melynek magassága 7 öl 5 láb, körfogata az egyiknek 4, a másik 3 öl. Odébb balra, egy vasrácsal el-

zárt mellékága a barlangnak: János-fő herceg barlang. Nemsokára jön a tetőről egészen szabadon lefüggő, felül 8, alól 5 hüvelyknyi, szabályszerűen keskenyedő török kard; azután a halászhely, hol a hal, tengeri rák, aranygyapjú és az alvó oroszlan mellett a nagy vizes és vonja magára figyelmünket; ezek után a barlangőr várakozik ránk, egy oszlop, tetején egy főhez hasonló képződvénnyel. A lova-gló iskolából, a közepén levő fehér stalagtit jobbra fordulva, menjünk a szomszéd terembe s bámuljuk meg mi is a mindenkitől bámult függőnyt. Az imént látottnál sokkal nagyobb, 9 láb magas, a falból 1—3 lábnyira nyulik ki, vastagsága 4 vonal; foglalóján, azaz a hol a falból kinyulik, szürke és veres csikok váltogatják egymást; széle hullám alakúan csipkézett s oly természetesen van ránczolva, hogy a ránczok között is csaknem átlátszó. A gyóntató szék után az ágyu oszlop — 18 láb magas, 19 1/2 láb körfogatu, 6 3/4 láb átmérőjű, szép tiszta hangu, — azután a verestenger következik. Ez a képződvény nem a falon, hanem a talajon van; a min az ember jár, homok és a homokból veresszínű mészgálicz (?) darabok állanak ki, mintegy ujnyi vastagságra. A ciprusoktól (nagy és kis) a Jabethoz, ettől pedig a barlang legvastagabb stalagtit oszlopához megyünk, melynek átmérője 19—20 láb, körfogata 10 öl, magassága 15 láb. Még csak kevés távolság s ismét a sírnál vagyunk, a melytől balra térve a Ferencz-József-Erzsébet barlangon át a Calváriáig mentünk. Innét azon az úton kell vissza térnünk, a melyen bejöttünk.

Még egy pár szót a barlang fekvéséről nagyjában. A bejárásnál északnyugoti irányba van ugyan, de már a Domban megfordul dél-nyugotról-északkeletre; ezt az irányt tartja a sirig. Itt az út kétfelé válik; — a kisebb ág — a Ferencz-József-Erzsébet — északra fordul, ez irányt tartva a Belvederig; innét először keletre, majd apránként északkeletre hajlik a Calváriáig; a nagyobb ág pedig, a mely a Ferdinánd nevet viseli, egész a Calvárig keletre, majd észak és végre északnyugatra tér.

VALTER JÓZSEF

Szélmalom az alföldön.

— Czimlap. —

Zúg az őszi szél, örül neki az alföldi „szeles molnár”. Mert hát ez a szél hajtja az ő malmára a — vámot. Mert bizony szélből él ő kigyelme: ha csendes az idő, zsebre rakhatja kezét, de ha szél sivit keresztül a tájon, neki is meggyűlik a munkája.

Van olyankor lőtás-futás a szélmalombau: egymást éri a sok örlő. A bő aratás zsákba rakott eredményét hamarosan az öreg Vetró János mesterhez hozzák. „János bátyám! — szólítja meg az öreg Vetrót egy tüzről pattant menyecske. — aztán jól örlje meg kend az „életet”, hogy jó nyúlós rétest lehessen belőle csinálni, nehogy úgy járjak, mint a minapában, hogy — az isten panaszsképe ne vegye — annyira se bírtam a rétes tésztát kinyújtani, mint a két tenyerem!”

„Vetró mester! — kiált egy másik, — győjjék má, hisz ez a kő olyan gorombán örl, mint a dara, igazítsa kend meg!”

„Jóvan nó, hisz megyek már!” S ott is van az öreg mindenütt: itt ígér, ott biztat, máshol meg maga tesz.

Pedig bizony nem mai gyerek ám az öreg Vetró mester. Maholnap hat X nyoma vállal. Node vigasztalja a tudat, hogy itt van fia s ha kiszólitáná őt az egek ura, van ki átvegye a malmot, azt a malmot, melyet ő még legény korában építtetett, melyet az idő vas foga oly csufol megviselt azóta.

Vakolva és meszelve is lehetett — valamikor, de bizony ma már keresve sem találánk rajta meszet. Szárnyakat is kapott azóta ujjakat, mert biz a régiék megkorhadtak s egy zivatar letördelte valamennyit.

Komor méltósággal áll ott a falu szélén s csak akkor látszik némileg felvidulni, ha a szél szárnyaiba kap s gyors tánczra perdíti.

A fecske népünknel.

Ide s tova csönd lesz az eresz alatt, fecskéink pelyhes kis tanyája üresen marad, ha csak egy-egy szemtelen fakó veréb merészen be nem huzódik az idegen portára. Ovidius régi kellemetlenül hatnak ránk, midőn a mi kedves fecskénket oly visszatartó képben szerepelteti. Tereust kéri felesége, Procne, hogy menjen el atyához, Pandionhoz s hozza el rég nem látott Philomela hugát. El is megy, de buja szerelemre gyul sógorasszonya iránt. Egy félreeső várba viszi, megfertőzteti s nyelvét kivágván, fogságra veti. Ottthon meg színlag véletlenül történt gyászos kimúltát keseregi. Philomela azonban piros fejével fehér gyölesra himzi szerencsétlen sorsát s azt titkon néne kezei közé juttatja. Ez iszonyu haragra gyul s nagy boszút esküszik. Hugát megszabadítja, Procne aztán Tereustól született saját édes gyermekét bosszúból feldarabolja s estebédül az apa elé tálalja, vele megeteti. A mint ezt Tereus megtudja, karddal üzőbe veszi a két testvért. Procneből fecske, Philomelából fülemile, Tereusból banka lett. *)

A mi szemeink előtt sokkal kedvesebb a fecske, mintsem ilyen származtatása rosszul ne esnék. Tavasszal már várva-várjuk a kikelet első hirdetőjét. Barátságosan velünk egy fedél alá vonul s mint a költő mondja, friss dallal fizeti le a lakbért. De nemcsak felületes ismeretség tünteti fel kedvező színben, a figyelmes s kétkedő természettudomány is melegen nyilatkozik róla. Brehm azt mondja: A fecskét joggal nevezik nemes állatnak. Testileg, lelkileg meg van áldva. Éneke szeretetreméltó csevegés, mely mindenkit felvidámit. A falusi ember az eresz alatt fészkelő madárka dalát le is fordította saját nyelvére. S nemcsak a parasztok, a költők is fellelkesülnek a fecske dalán, a német költészet ennek köszönheti egyik legszebb darabját. Mint a szántóvető s a költő, úgy érez és gondolkodik minden ember, a ki a fecskét s annak dalát saját tapasztalatából ismerni tanulta. Mert nemcsak éneke, de magaviselete, egész lénye megnyerte az ember hajlandóságát. A fecske nemcsak vidám, társaságkedvelő, szelid, hanem okos és értelmes is. Megtanulja ismerni barátait és ellenségeit s csak abban bizik, a ki a bizalmat megérdemli. Rosz tulajdonságai — emberi felfogás szerint — nincsenek. Az ember e hasznos s legtöbb országban szentnek tartott madarat csak akkor bántja, ha a durvaság és tudatlanság legyőzi benne a nemesebb érzést és józan eszt.**)

Minde tulajdonságok azonban alig elégségesek annak a szeretetnek, tiszteletnek kimagyarázására, melyben a fecske a népnél részesül. Erdélyben általában azt hiszik, hogy a mely házra a fecske fészkel, az szerencsés lesz. Ha pedig a fecskéfészket valaki leveszi, a tehéntől vért fognak féjni. Vagy némely vidék hite szerint: kirepedez a tehén csecse. Udvarehelyszéken meg azt mondják, hogy a ki fecskéfészket ver le, azt a kigyó meg fogja marni. A ki pedig egy fecskét agyonüt, az sohase menjen istállóba, mert az ő keze után csak vért ereszt a tehén. A ki a fecskének kimetszi a nyelvét, néma lesznek a gyermekei. De aztán azt is mondják, hogy ha a tehén hasa alatt fűsti fecske repül keresztül, véres lesz a tehén teje.

Mikor tavasszal először lát fecskét a gyermek, a markába köp s arcát mossa, hogy a szeplő ki ne verjen rajta. Vagy pedig csak azt monja: fecskét látok, szeplőt hanyok! Vagy: fecske, fecske, vidd el szeplőimet! Azt is mondják, hogy ha valaki a fecskéfészkekből kiveszen egy tojást, azt keményre főzi s aztán ismét viszeszi s harmadnap mulva kiveszi, egy kis gyökert fog benne találni. Ezt tegye az erszényébe s minden elveszett pénzét vissza fogja nyerni.

Mindenek arra a következtetésre vezetnek, hogy a fecske, mint szent madár, mythológiánkban nevezetes szerepet játszott.

Dr. VERSENYI GYÖRGY.

*) Metamorph. III. 438—674.

**) Brehm. Illustriertes Thierleben III. Bd.